

Никончук Н. Проблема сензитивності періоду дитинства для залучення особистості до усної народної творчості /Тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції „Творчість як засіб особистісного росту та гармонізації людських стосунків”. – Київ - Житомир: Державний фонд фундаментальних досліджень МОН України, 2005. – С. 70 – 71.

70

Наталія Никончук

аспірантка кафедри соціальної та практичної психології
Житомирського державного університету імені Івана Франка

ПРОБЛЕМА СЕНЗИТИВНОСТІ ПЕРІОДУ ДИТИНСТВА ДЛЯ ЗАЛУЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ДО УСНОЇ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ

Питання доцільності залучення усної народної творчості до розвитку особистості має багато аспектів. У тому випадку, коли дослідник не поспішає віднести усну народну творчість до списку пережитків і вбачає у її вивченні раціональні зерна, він стикається з проблемою врахування особливостей вікового розвитку людини.

71

Сензитивним періодом для залучення особистості до усної народної творчості є дитинство – дошкільний та молодший шкільний вік. Засвоєнню усної народної творчості у цей період сприяє як специфіка самої усної народної творчості, так і особливості розвитку дітей.

Міфологічне мислення. Традиційно мислення дітей розглядають як міфологічне. Воно в значній мірі нагадує мислення дорослих людей у первісному суспільстві. Одночасно діти можуть оперувати інформацією, яка з точки зору логіки є суперечливою, але це не викликає якихось конфліктів чи напруження. Дологічне мислення типове не тільки для дошкільників – у сфері міжособистісних стосунків воно зберігається і у молодшому шкільному віці.

Некритичність сприймання та легка навіюваність. Здатність некритично засвоювати матеріал дозволяє дітям за короткий проміжок охопити величезну кількість інформації. Протилежні зразки поведінкових реакцій чи оціночних суджень засвоюються як рівноправні. Доросла ж людина значну частку цієї інформації відкинула б не тільки як таку, що містить внутрішні суперечності, а й таку, що не узгоджується з її власними цінностями. Оскільки особливості мислення звільняють дитину від бачення об'єктивних протиріч, то на суб'єктивному рівні знімається ще і проблема дії захисних механізмів.

Механічне запам'ятовування. Часткове чи навіть й повне нерозуміння матеріалу зазвичай дітей не напружує. Повторюваність усної народної творчості, а у багатьох випадках ще і лаконічність та римованість достатні для того, щоб вони легко запам'ятовували інформацію.

Домінування естетичного сприймання. У дошкільному та молодшому шкільному віці естетичне сприймання передує етичному осягненню дійсності. І у цьому контексті залучення до усної народної творчості має деякі переваги. Специфічна лексика, знову ж таки лаконічність, римованість та ритмічність, яскраві образи та вдалі метафори дозволяють виокремити усну народну творчість у мовному потоці. Спочатку увагу дітей привертають зовнішні ознаки, які самі впадають в око, – форма, пізніше більш глибокі та недоступні безпосередньому сприйманню – зміст. Час відібрав найоптимальніші зразки усної народної творчості – ті, які вимагали найменших зусиль при сприйманні та запам'ятовуванні, але разом з тим мали тонкі механізми впливу на особистість.

Висока емоційність. Для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку характерною є висока емоційність. Специфіка мовної організації усної народної творчості та її влучність не тільки і не стільки апелюють до когнітивної сфери особистості, скільки обумовлюють вплив на її емоційну сферу. Інформація, яка торкнулася почуттів дітей, закріплюється і зберігається значно довше ніж емоційно нейтральна, та й бачення ситуації чи поведінкові реакції визначає в більшій мірі.

Неписемність періоду дитинства. Не зважаючи на те, що молодші школярі уже набувають навичок читання та писемного мовлення, в цілому дитяча субкультура є неписемною. Інформація як і у традиційному суспільстві зберігається та побутує в усній формі. Взаємостосунки в значній мірі визначаються правилами дитячого етикету, а не дотримання їх чітко регулюється. Діти значно більше ніж дорослі схильні дотримуватися правил співжиття, і мають значно менше можливостей ігнорувати їх чи протистояти їм.

Ретельне вивчення згаданих вікових особливостей дітей дозволить знайти оптимальні шляхи залучення їх до усної народної творчості.